

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iv. Principium proximum causandi efficienter.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

aqua in Sacramento ad gratiam producendam. His positis tota difficultas est, ut exponatur, quid exigatur ut aliquid agere dicatur tanquam virtus alterius, & effectus producere non sibi, sed alteri debitos.

Dependentia non requiritur. Dico primò. Ut aliquid instrumentum agat tanquam virtus alterius, non requiritur ut dependeat ab agente principali quoad suum esse, neque ut ab eo accipiat actualem influxum, per quem cleuetur, ut possit operari.

Ratio est, quia instrumentum naturale separatim non actu pendet ab agente principali, neque vllum ab eo accipit influxum; v. g. semen, dum producit viuens, non pendet ab agente principali, quod sæpè mortuum est. Solum ergo est fere instrumentum artis, quod pendet ab artifice, recipitque actualem influxum ab eo, alioqui esset omnino iners & inefficax. In naturalibus instrumentis nulla reperitur fere dependentia huiusmodi, sed ipsa entitas est per se virtus agentis principalis, & illa sola satis est ad totam rationem instrumenti.

Nobilitas. Dico secundò. Ad rationem instrumenti, quod agit ut virtus alterius, non etiam requiri ut illud sit ignobilius suo effectui.

Ratio est, quia licet omnis causa imperfectior effectui, quem producit, sit instrumentalis, non omnis tamen causa instrumentalis est ignobilior suo effectui. Dixi, omnem causam imperfectiorem effectui producto, esse instrumentalem, quia omnis causa principalis continet effectum formaliter, vel eminenter: si autem sit imperfectior, neutro modo continet effectum. Sed neque potest effectus esse debitus causæ quam perfectione superat, cum non sit illi proportionatus. Quoties igitur causa erit imperfectior effectui, erit sine dubio instrumentalis; sed non quoties est instrumentalis, est tamen propterea imperfectior: nam v. g. si eleuetur Angelus ad creandam formicam, producat illam instrumentaliter, & tamen superat formicam nobilitate. Artis instrumenta nobiliora plerumque sunt quam effectus, ut si aurea lamina vtaris, vt formetur lamina ferrea. Cum igitur fieri possit, ut aliquid producat effectum ignobiliorem in virtute alterius agentis, cui soli debitus est, propterea potest causa nobilior effectui agere tanquam instrumentum.

Continencia effectus. Dico tertio, ad rationem instrumenti, quod agit ut virtus alterius, non requiri ut illud contineat effectum ut quod, formaliter, aut eminenter; sed satis omnino esse, ut contineat illud ut quo, tametsi ab eo verè, ac directè actio egreditur. Quod ut declararem,

Obserua, commune hoc apud omnes esse axioma, quod omnis causa, quacunque illa sit, debet continere suum effectum; quia cum effectus egrediatur quodammodo ab ipsa, certè necesse est illum contineri ab ea, ex qua quodammodo extrahitur. Duobus autem modis contineri potest effectus in causa: primò ut quod, secundò ut quo. Continere ipsum effectum ut quod, est continere illum per se formaliter, aut sine ordine ad aliud, tanquam primarium illius principium. Continere ut quo, est continere per ordinem ad aliud, tanquam via, & secundarium principium tenens locum alterius. Quidquid continet aliud ut quod, debet habere totam eius nobilitatem; quod autem continet ut quo, non debet habere totam eius nobilitatem, sed tantum posse producere loco alterius. Instrumentum, cum non sit nisi virtus alterius, non potest continere ipsum effectum tanquam id quod, sed duntaxat tanquam id quo, quia non continet illum per se, sed tantum per ordinem ad causam principalem, & tanquam principium secundarium; nam hoc est esse virtutem alterius.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A Ratio itaque conclusionis est, quia instrumentum debet effectum aliquo modo continere, alioqui non illum produceret: non continet ut quod, quia loco alterius agit, & tanquam principium secundarium, cum producat aliquid improporcionatum, & alteri debitum: ergo instrumentum continet effectum ut quo. Neque necesse est ut contineat totam eius nobilitatem, sed tantum ut producat id quod non ipsi tribui debet, sed alteri.

B Dico quarto, instrumentum coniunctum agere semper in virtute illius causæ, per quam actu mouetur ad agendum; instrumentum verò naturale separatim agere in virtute illius causæ, à qua productum est, quando illa causa est saltem æquè nobilis ac effectus productus: semen v. g. productum viuens, est instrumentum illius à quo est decissum; quoties autem causa, per quam instrumentum est productum, ignobilior est effectui producto per ipsum instrumentum, tunc illud instrumentum agit in virtute causæ, cui assimilatur effectum. Quod constabit ex dicendis de causa eorum animalium, quæ generantur ex materia putri; proxima enim eorum causa, & instrumentalis, sunt accidentia producta per solem v. g. vel aliud agens inanimatum; causa verò principalis est sine dubio aliquid viuens, in cuius similitudinem gignitur animal, ut constabit statim.

Agere in virtute alterius.

SECTIO IV.

Principium proximum causandi efficienter.

C Supposita existentia, quidditate, ac complementis causæ efficientis, sequitur id per quod illa constituitur causans in actu primo, solumque vocari principium proximum causandi effectiue. Quæritur ergo primò, quodnam sit principium immediate causatiuum accidentium: secundò, quodnam sit principium causatiuum substantiæ: denique, quodnam sit principium remotè ac principaliter causatiuum eorum quæ sunt genita ex putri materia.

§. I.

Principium à quo immediate sunt accidentia.

*D*ico primò. Accidentia, quæ nec vitaliter producantur, nec per emanationem producantur ab aliis accidentibus; ea verò quæ producuntur per emanationem, saltem aliqua, producantur immediate à substantia. Ita docent cum S. Thoma Thomistæ omnes contra Scotum & Scotistas.

Conclusio.

Obserua, duobus modis posse aliquid produci: primò per emanationem, secundò per propriam actionem. Per emanationem produci dicuntur ea, quæ sunt proprietates complentes essentiam rei in qua producuntur, ut productio frigoris in aqua est emanatio. Per actionem producantur ea, quæ supponunt subiectum suum iam completum in suo esse.

Notatio.

E Ratio ergo cur solum accidens producat aliud accidens, est quia primò calor v. g. positus extra subiectum, v. g. in speciebus venerabilis Sacramenti, vel etiam positus in subiecto extraneo, v. g. in aqua, producit calorem: sed tunc substantia nihil agit, ut patet: ergo solum accidens agit. Deinde accidens producit aliquando intensius, aliquando remissius ab eodem corpore; nam aqua v. g. magis aliquando calefacit, aliquando minùs. Imò cum tempore marcescit aliquando vis actiua illorum corpo-

Ratio.

N rum,

rum, remanente substantia eadem : ergo id, quod
immediatè agit, non est substantia, sed accidens.

Ratio, cur accidens producat aliud ut causa prin-
cipalis, patet, quia est æquè nobile, neque agit ut vir-
tus substantiæ, nisi quando producit effectum im-
proportionatum.

Ratio denique, cur substantia per emanationem
producat suas proprietates, est quia dum aqua cale-
facta redit ad pristinum frigus, nulla potest esse cau-
sa illius frigoris præter formam substantialem
aquæ, alioqui daretur processus in infinitum : ergo
certum est, quod aliquod accidens necessariò debet
produci à forma.

Prima ob-
iectio.

Obiicitur primò, accidentia sæpè non distingui
ab essentia rei : ergo ab illa non possunt emanare.

Respondeo accidentia quæ ab essentia rei solo
conceptu differunt, non emanare realiter ab essen-
tia, sed per conceptum duntaxat cum fundamento
in re, quia illa non sunt primus conceptus rei, sed
eo conceptu posito, debent poni tanquam concep-
tus secundarius ; idè dicuntur emanare ab essentia,
quæ primus est rei conceptus ; non quòd emana-
tio illa huiusmodi accidentium sit actio aliqua,
sed tantum consequutio aliqua necessaria concep-
tum ; emanatio verò accidentium distinctorum
vera est actio.

Secunda
obiectio.

Obiicitur secundò, Substantia non est actiua per
veram, & propriam actionem immediatè : sed ema-
natio est actio vera : ergo substantia non est actiua
per emanationem immediatè.

Resp. emanationem esse quidem actionem, qua
completur esse agentis ; sed eam tamen minùs pro-
priè actionem appellari, quia propriè dicta actio vo-
catur ea, quæ procedit ab agente penitus completo.
Accidentia non sunt instrumenta substantiæ in
ordine ad actiones emanatiuas, alioqui daretur pro-
cessus in infinitum, ut dixi.

Tertia ob-
iectio.

Obiicitur tertio. Si accidentia emanant à sub-
stantiis, sequitur quod homo nunquam debet mori,
quia quantum detrimenti affert corpori calor, &
agentia extrinseca, tantum reparare anima poterit
per emanationem.

Resp. negando, id sequi ; nam idèd necesse om-
niùd est emori hominem, quia per alimentum, &
agentia extrinseca impeditur anima reparare in in-
tegrum damna, quæ calor naturalis, & agentia ex-
trinseca intulerunt, ut dicitur alibi.

S. II.

Principium à quo immediatè producitur substantia.

Conclusio.

DEco secundò, solum accidens immediatè pro-
ducere substantiam tanquam instrumentum,
& virtutem substantiæ, à qua productio illa princi-
paliter, & remotè tantum attingitur. Ita docent
S. Thomas 1. parte, q. 46. art. 5. & 8. & cum eo Tho-
mistæ omnes, Vasques 1. parte, disp. 189. c. 3. Valentia,
Bubalus q. 5. art. 1. quæ sita 1. Alexander de Ange-
lis lib. 1. contra Astrol. gos. c. 151. Gillius lib. 2. tract. 9.
c. 5. m. 4. & c. 7. n. 2. Albertinus tom. 1. q. 2. Philosophi-
ca, dubit. 1. Auerla, Conimbricenses. Repugnant au-
tem Scotus in primum dist. 37. & in secundum di-
stinct. 17. Ochamus in secundum dist. 23. Durandus
in primum dist. 12. q. 2. Huradus disp. 9. physica. sect. 3.
& 5. qui omnes asserunt, solam esse substantiam,
quæ immediatè productiua est alterius substantiæ.
Suarez autem disp. 18. & Recentiores nunc commu-
nius volunt, substantiam simul cum accidente con-
currere immediatè ad productionem substantiæ.
Contra quas omnes sententias,

A Ratio primò sit, quia certum est, animalia perfe-
cta, quæ generantur intra ova, & ex semine deciso,
non posse produci à substantia immediatè, sed à so-
lis accidentibus : ergo substantia neque sola, neque
cum accidentibus producit immediatè substan-
tiam, sed accidentia sola illam producant. Probatur
antecedens ; nam quoties ex ovo pullus generatur,
non necessariò adest mas, neque femina, quæ ovum
hoc produxerunt ; imò sæpè contingit ut obierit
utrumque : tunc solum accidens ab illis ortum pro-
ducere potest substantiam, virtus nimirum semina-
lis : ergo accidens solum immediatè producit sub-
stantiam. Maior probatur, quia mas & femina sup-
ponuntur interiusse : ergo agere non possunt im-
mediatè. Idem probatur de reliquis animalibus, quæ
generantur ex semine deciso ; nam quoties leo ge-
neratur ex semine alterius leonis, procul sæpè abest,
aut etiam mortuus est leo generans : ergo solius ac-
cidentis est proprium producere tunc immediatè
leonem, qui generatur.

Prima pro-
batio.

Ad hoc argumentum respondent primò aduer-
sarij cum Suarez, in iis casibus, in quibus substantia
creata non potest immediatè agere, recurrendum ef-
se ad primam causam, quæ in generatione viuenti-
um causa sit tum vniuersalis, tum particularis, sup-
plendo defectum causæ secundæ.

Prima cau-
sa.

Sed contra, quia hinc sequitur, nullum animal
generari ab altero animali ; & falsò vnum homi-
nem dici patrem alterius hominis, quia esse patrem,
est esse causam generantem ; solus autem Deus cau-
sa erit generans omnium viuentium : unde falsò
etiam diceretur, quod inest viuentibus potentia ge-
neratiua ; illam enim haud dubiè non haberent vi-
uentia, quæ nihil omnino possent generare. Sed
neque videtur probabile, quod omnium ferè natu-
ralium effectuum causa soli Deo tribui debeat, cum
enim res non viuentes vim actiuam habeant, cer-
tè nulla est ratio probabilis, quæ negare illam pos-
sit rebus viuentibus.

Respondent secundò alij cum Hurtado animæ ma-
tris facile posse tribui generationem hanc viuentiū.

Secunda
causatio.

Verùm illud primò valere non potest in ovipar-
is, quæ gignuntur extra matris uterum : nam testu-
do, & struthio camelus deferunt ova in arenis, quæ
postea benigno terræ calore maturantur ; sicut
etiam accidit laceris : & notum est quod alicubi ex-
cluduntur ova clibanis calore, sine matris interuen-
tu. Adde quod hinc sequitur, quod sola ergo mater
est causa generationis factum, quia illa sola con-
curreret ; & sic rectè notat Albertus, quod quando
ex equa & asino gignitur mulus, deberet factus esse
equus soli matri similis.

Addunt tertio alij cum Fernelio lib. 7. c. 6. causam
immediatè productiuam illorum effectuum esse
coelum, quia (inquiunt) in semine quolibet cœlestis
quidam residet spiritus, quo semen penetratum, ge-
nito formam tribuit. Imò spiritum illum à solaribus
radiis productum, per omnia mundi corpora diffun-
di, eoque Chymicos asserere, quod animantur ve-
getabilia omnia, & sensitiua, & per eum cognatio-
nem habent cum cœlo.

Tertia cau-
sa.

Sed hoc ludicrum figmentum est, ut latè osten-
dit Alexander de Angelis loco citato ; spiritus enim
ille, si est animatus, oriri à cœlo non potest, quod
vita caret ; si est inanimatus, vim non habet gignendi animam. Deinde, nullum ergo viuentem produ-
ctiuum esset viuentis, sed soli cœlo tribui deberent
effectus omnes habentes vitam. Argumentum igitur
allatum efficaciter probat, quod accidens haud
dubiè vim habet immediatè producendi substan-
tiam, cum sæpius accadat, ut nulla sit præsens sub-
stantia, cui tribuatur productio substantiæ.

Altera

Secunda
probatio.

Altera etiam probatio esse potest, quia si substantia etiam partialiter concurrat ad productionem alterius substantiæ, sequitur omnino actio in distans; nam cum ignis ex loco distanti accendit stuppam, solus calor immediatè producit in medio calorem; ignis autem in medio nihil producit, & tamen ignem producit in stupa: ergo agit in distans. Denique si accidens quando solum est, non potest producere substantiam, non potest illam etiam producere quando est iunctum substantiæ, quia idè solum non potest producere, quia non continet substantiam, sed quando iunctum est substantiæ operanti, non continet substantiam, nec augetur eius actiuitas; nihil enim de nouo accipit: ergo non magis producit substantiam, quàm si sit solum.

Prima obie-
ctio.

Obiicitur primò vulgare argumentum, & in hac materia ferè vnicum. Omnis effectus contineri necessariò debet in sua causa, vel formaliter, vel eminenter; cum enim extrahatur à causa, debet in ea priùs esse, quàm extrahatur: sed accidens neque formaliter, neque eminenter continet substantiam, quia quod est alio ignobilius, continere illud nullo modo potest formaliter, quod est esse æquale; nec eminenter, quia hoc est esse nobilius: ergo accidens non potest esse causa immediatè productiua substantiæ.

Neque dici potest, quod accidens, prout est virtus substantiæ, contineat substantiam; sic enim arguo. Esse virtutem substantiæ, nihil est præter entitatem accidentis: sed entitas accidentis nullo modo continet substantiam: ergo accidens etiam ut est virtus substantiæ non continet substantiam. Deinde idem valet argumentum si dixeris, quod accidens continet substantiam *ut quo*, non *ut quod*; quia continere ut quo, est continere ut virtus alterius: sed accidens ut est virtus substantiæ, non continet substantiam, cum illa virtus, ut dixi, non sit nisi entitas ipsius accidentis, quæ non continet substantiam: ergo accidens non continet substantiam ut quo. Deinde nemo dat quod non habet: sed accidens non habet in se substantiam, quocunque modo illud consideretur: ergo accidens quocunque modo consideretur, non producit substantiam. Denique implicat ut aliquid sit in actu secundo, nisi fuerit priùs in actu primo: sed quod non continet effectum, non est in actu primo ad illum producendum: ergo quod non continet effectum, non potest illum producere.

Respondeo, effectum non debere necessariò contineri formaliter, aut eminenter in causa instrumentali, etiam si ab ea sola immediatè prodeat; sed satis esse, quod contineatur in causa principali, cuius loco agit instrumentum deputatum à natura ut producat effectus, non sibi, sed alteri debitos & proportionatos. Similis responsio est ad id quod additur, effectum contineri necessariò debere in eo à quo extrahitur; verum enim est, si extrahatur principaliter; falsum, si extrahatur instrumentaliter: quod enim agit tantum ut virtus alterius, non debet continere in se id quod producit, sed debet tantum posse illud producere tanquam alteri debitum. Illud autem extrahi valde metaphorice est; vinum enim è dolio reuerà extrahitur, in quo continebatur; effectus autem non eo modo extrahitur è causa, in qua priùs non existerat; sed tantum extrahitur è causa, quia virtus causæ illum extrahit à non esse ad esse.

Ex quibus solui debent ea quæ addebat argumentum. Virtus enim substantiæ nihil superat.

R. P. de Rhodæ curs. Philosoph.

A dit entitati accidentis, nisi quod deputatum illud sit à natura, ut producat effectus debitos substantiæ: accidens autem eo modo non continet substantiam formaliter aut eminenter, siue (ut alij appellant) ut quod; sed continet instrumentaliter, siue ut quo, nec est necesse ut instrumentum aliter contineat effectum. Verum est, quod nemo dat principaliter id quod non habet; sed potest aliquid dare instrumentaliter id quod non habet. Et demum potest aliquid agens esse constitutum in actu primo instrumentaliter, etiam si non contineat effectum formaliter aut eminenter, quod est habere in se totam nobilitatem effectus; quod nego esse necessarium ad causam instrumentalem, quæ non necessariò est æquè nobilis ac effectus, imò tota eius ratio consistit in eo quod producat effectum improporcionatum sibi.

B Obiicitur secundò. Vel immediatè operari est perfectio, & sic multò magis conuenit substantiæ quàm accidenti; vel est imperfectio, & sic Deo non conueniet.

Secunda
obiectio.

Respondeo quod immediatè operari, oritur ex immensitate, per quam efficitur ut Deus sit intimè præsens omnibus, maxima est perfectio, quæ solius Dei propria est. Operari autem immediatè in natura finita, est imperfectio, quia quod immediatè agit, debet esse indistans ab effectibus productis, ac propterea paucos necessariò effectus producit, cum non possit esse præsens nisi paucis.

C Obiicitur tertio, animam necessariò concurrere cum potentiis, alioqui non experiremur eum qui contemplationi attentus est, non videre obiecta præsentia; & similiter cum contemplamur, certum est potentiam nutritiuam tabescere. Deinde intellectu cogitante aliquid delectabile, statim voluntas afficitur: ergo ex his constat, quod substantia simul agit cum accidentibus.

Tertia obie-
ctio.

Respondeo, animam, ut dicitur tractatu 3. non distingui à suis potentiis; & si distingueretur, certè non ageret cum potentiis, ut probabitur eo loco; neque contrarium concluditur ex eo, quod intellectu v. g. circa contemplationem occupato, non videat oculus; hoc enim accidere potest ob defectum spirituum, quos contemplatio consumit; vel etiam quia etiam si oculus tunc videat, imaginatio tamen non aduertit ad visionem. Sympathia verò inter potentias radicas in eadem anima sola facit ut intellectu cogitante aliquid iucundum, voluntas amore accendatur. Sed hæc postea.

S. II.

Quenam sit causa principalis genitorum ex putri.

Certum est primò, animalia perfecta, quæ sunt homo, equus, leo, non posse nasci nisi ex semine, contraquàm sensere multi Philosophi ante Platonem, ut refert Marsilius in Prologo Menexeni. Empedocles & Parmenides, ut Plutarchus narrat lib. 5. de placitis, cap. 7. asseriebant primos homines è terra natos esse in orientali regione, ita ut versùs Meridiem sceminæ, versùs Septentrionem verò essent nati mares. Affirmat Diodorus Siculus lib. 1. cap. 2. primos homines non aliter extitisse in Ægypto, & eandem hominum è terra natiuitatem describunt Zethzes in Hesiodum, Nonnus lib. 4. & Dionys. & Plato in Protagora, & alij, de quibus videri potest Cerda in illud Latini Poëtæ, *Terrea progenies duris caput extulit herbis*. Idem sentiunt Auicenna, Porphyrius, & Anaxagoras, & ex

Animalia
perfecta.

N 2 recentio

recentioribus Pomponacius, Aporta, Cardanus; lutei planè homines, qui ex cæno putent posse nasci animalia perfecta, & ipsum etiam hominem; quod tamen experientia, ratio, fides stultitiæ damnant, ut rectè aduersus hos terræ filios, & verè Cadmeam progeniem probat Mirandulanus *lib. 29. euerfionis singularis certaminis*, Bisciola *tom. 1. lib. 17. horarum*, 6. 17. Scaliger *exercit. 6. 6. 6.* Et sanè si poterant ex luto prodire animalia perfecta, ut crabriones & ranæ, cur opus erat ut ea congregarentur in Noë arcam, ne tota species interiret.

Prima obiectio.

Obiicitur primò, animalia plurima perfecta reperiri apud insulas à continenti longissimè diffitas, & in orbe nouo; quæ tamen eò transfretare post diluuium, aut etiam ante illud non potuerunt: ergo illic nata non sunt ex semine, sed ex terra. Multus in hac difficultate soluenda est Iosephus à Costa *lib. 1. de natura noui orbis, cap. 20. & 21.*

Respondet autem, compertum haberi ex nouis navigationibus, nouum illum orbem non ita esse à nostro diffitum interiacente mari, ut non ei aliqua ex parte continenter hæreat; quod non ita pridem efferrere Lusitani per Indicum tractum discurrerent: quippe Sinarum regio superior non alluitur, sed perpetuis terrarum spatiis protenditur in Americam. Ad id quod obiiciebatur de insulis, responderet à Costa *cap. 21.* non haberi huiusmodi belluas in iis insulis quæ à terra longius quàm quadridui distant intervallo; si autem à continenti minùs quam eo spatio distent insulæ, potuissè facillè belluas natu traicere, cum videamus ceruos tota interdum die natæ. De hominibus minor videtur esse difficultas, quia facillè fuit illis eò penetrare nauigando, vel certè quia nauticæ acus peritiâ carebant, eò tempestate aliqua deferri, sicut narrat donatos Metello esse à Rege Sueuorum Indos, aliquot, quos tempestas vexerat in Germaniam.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò, narrari in historia Anglicana Guillelmi Mobrigenis *lib. 1. cap. 28.* quod in quibusdam latoniis à petra quæ sindebat duo ingentes profluere leporarij, vultu truces, glabra cute, odore satis graui; quorum vnus statim sit extinctus, alter ab Henrico Vintoniensi Episcopi diu habitus sit in deliciis, & miræ fuerit edacitatis. Verùm hoc Delrio rectè probat fieri non potuisse nisi à damone, qui canes illos petris inclusisset. Addi etiam solet, nasci anferes & anates in Scotia & Hebridibus, ex lignis putridis nauigiorum; sic enim narrat Gellnerus in *Bibliotheca*, Bodinus *lib. 3. theatri naturæ*, Scaliger *exercit. 59.* Cardanus *lib. 7. de varietate, cap. 36.* Delrio *lib. 2. quest. 4.* Lobelius *in fine hist. plantarum*, Olaus Magnus *lib. 19. historie rerum Septentrionalium*, Hector Boëthius *in historia Scotica*, qui narrat anno 1490. delatam esse in Buthquaniam trabem ingentem fluctibus maris, qua per ferram diuisa, ingens statim erupit multitudo vermium, quorum alij erant rudes, aliis membra quadam erant efformata, alij planè in aues euascerant, ex quibus aliæ implumes erant, aliæ habebant plumas. Narrat idem, visas esse à se in alga marina plures conchas, in quibus inclusæ aues essent, etiam maiores, cuiusmodi plures sibi ostensas esse ab Ortelio scribit Bodinus, & ex illis vnâ oblatam esse Francisco I. Regi Christianissimo, testatur Scaliger, cum auicula intus penè perfecta, alarum fastigiis, rostro, & pedibus extremis conchæ inhaerentibus; iudicasse autem consultos à Rege viros doctos, ostreum conuersum esse in auiculam. Eodè pertinere puto quæ

A narrat Aldrouandus in Ornithologia de Scotiis anatis, quos ait nasci ex arborum foliis in mare deciduis; vnuque asserit se habuisse in museo suo dimidiâ corporis parte formatum, reliquâ folium esse arboris.

Respondet animalia illa omnia, si ex putri nascantur, esse imperfecta tantum, & anates, ac anferes specie tantum tenus longè cæteris imperfectiores esse. Cardanus sanè asserit, illorum carnes insuauis esse ac similes piscibus. Sæpe tamen certum est, quod aues in lignis putridis nidus suos ponunt.

Certum est secundò, animalia multa imperfecta ex putri materia sæpe nasci absque semine, ut testatur Aristoteles *lib. 2. historia animal. cap. 1.*

B Quippe videre licet (inquit Lucretius) viuos existere vermes, stercore de terro, putorem cum sibi nata est intempestiuus ex inbribus humida tellus. Aliqua enim ex terra, vel arboribus putredine confectis progignuntur, ut insecta; alia ex rore, qui noctu colligitur in arborum foliis, ut cruceæ; alia ex limo, ut testaceæ; alia ex animalibus & excrementis partium, ut apes.

Primò ergo ex putri gigni certum est mures;

refert enim Alianus in Ægypto ex terra madefacta post inundationes, quamplurimos enasci mures, qui totos populentur agros, & paulò post omnes repente intereant, ut Plinius refert; neque tamen reperiantur exanimis, neque vllus fuerit vnquam, qui murem effoderit in agro. De ranis nihil atinet dicere, cum quotidie in locis puluerulentis æstiuo imbre conspersis incredibilis ranarum appareat copia, imò ranarum pluuia lego.

Constat item vespas, & crabrones ex equi caduere; fucos ex mulis putrefactis; scarebos ex asinis; apes ex bobus demortuis oriri. Qua de re legi possunt Septalius in *lib. 2. problematum, sect. 10. problemate 15.* Scaliger *exercit. 59.* Cardanus *lib. 7. de varietate.*

Secundò gignuntur ex putri serpentes, communiter enim refertur medullam spinæ dorsæ hominis mortui putrescentem in serpentem conuertere. Similiter ex capillis mulieris gigni non raro serpentes, & ex fetis iubarum equi fluenti aquæ expositis. Scribunt Apuleius & Plinius, Philæcidem præceptorem Pythagoræ subitè expirasse maxima serpentum copia erumpente ab ipsis caduere. In Pannonia anno 1540. refert Tardinus *lib. de pilis*, natus in humanis corporibus esse viperas, & lacertas, quæ plures homines post cruciatus acerbissimos occiderunt.

Tertiò gignuntur etiam multi pisces ex putri: anguillæ, apuæ, cyprius, hurticæ, purpuræ, lepadæ, pectines, holoturia, & omnia, quæ sedibus suis hærent. Refert Plinius in Paphlagonia pisces ex altis scrobibus effodi exquisitissimos, ubi nullæ sunt aquæ: anguillas ex equo demortuo in stagnum injecto innumerabiles sæpe ortas esse compertum est. Nihil dico de herbis, quas plures ex putri generari certum est. In Creta quocunque loco terram moueris, nisi serantur alia, cupressum aiunt gigni; in Phano insula loton, in Coreya crocum, in Rhodo aspalathum, in Babylonia palmam, in Libano cedrum, in Ponto absinthium, Athenis oleam, in Macedonia petroselinum, hederam ex cerui cornibus.

Obiicitur primò. Nulla planta est, aut herba, quæ non fiat per semen excoctum & formatum, aut per spiritum seminalem, in ligni fragminibus, ramis, furculis, radicibus, lacrymis, aut cineribus latentem: ergo potiori iure id est dicendum de animalibus.

Animalia imperfecta.

Mures.

Rana.

Serpentes.

Pisces.

Herba.

Prima obiectio.

malibus. Antecedens probatur ex Theophrasto, qui lib. 2. de plantis, c. 1. docet, omnes plantarum generationes fieri aut ex semine, aut radice, aut ramo, aut surculo, aut ipso trunco, aut etiam ligno minutatim conciso; alia verò sponte nascuntur, quia generantur ex latente semine; aliqua seminali in lacryma vim habent, ut iris & lilium: Quædam semel sata, quotannis restitibi fertilitate proueniunt (inquit Plinius lib. 19. c. 7.) ut apium & porrum; quin etiam aliquoties oliua in totius ambusta reuixit: & docet experientia mentham, & saluam in cineres redactas germinare.

Respondeo ex his quidem omnibus rectè sequi, quod nasci huiusmodi plantæ possunt ex semine, quamuis ex putri etiam sæpè oriantur; quod etiam in animalibus ex putri natis vltro concesserim ex Aristotele, qui duplicem generationis modum tribuit imperfectis hisce animantibus: & obseruat lib. 1. histeria, quædam animalia ex putri nata emisisse granula quædam instar putaminum albi ciceris, in quibus vis seminalis lateat ad illorum efformationem.

Obiicitur secundò, calorem vitalem non posse à sole produci, sed cum oriri necessario ex aliqua virtute seminali, & spiritibus in ea inclusis: sed animal ex eo solum calore potest nasci: ergo illud ex putri nasci non potest.

Resp. negando maiorem; calor enim vitalis, & elementaris non differunt specie, ut probabitur suo loco, proindeque gigni à sole potest, modò reliquæ non desint dispositiones; non enim solus calor generat animal ex putri, sed aliqua etiam qualitas à sole producta, & seminali virtuti proportionata.

Certum est tertio, ex superiori paragrapho, accidentia illa, quæ sunt in materia putri, concurrere ut causas instrumentales ad eorum animalium generationem; & quidem sola, ita ut causa principalis, quæcunque tandem illa sit, nihil immediatè agat, sed tantum mediis illis accidentibus, quæ ipsius virtutes erunt. Tota ergo difficultas nunc est de illa principali causa, in cuius virtute agent hæc accidentia; non enim potest esse nisi vel Deus, vel cælum, vel agens vniuocum, saltem vagum, & indeterminatum.

Dico secundò, causam principalem genitorum ex putri, neque posse dici esse cælum, neque Deum, sed naturam ipsam specificam secundum indiuiduum aliquod vagum, & indeterminatum.

Prima pars, quæ negat effectiorem hanc cælo, aduersarios plures habet, Molinam 1. parte, quæst. 10. art. 5. disp. 5. conclus. 3. Valentiam 1. p. disp. 1. q. 5. p. 6. & sæpè alibi, Hurtadum disp. 9. physica, sect. 4. Lorcam secunda secundæ, sect. 3. disp. 9. n. 17. Salam tract. 2. disp. 2. n. 63. Canum, Dandinum, & plures alios, qui docent, posse genus aliquod ignobilius contrahi per nobiliorem differentiam: v. g. cum actus charitatis pertineat ad voluntatem, non est dubium, quin secundum rationem genericam sit imperfectior actu fidei; sed eo tamen est nobilior secundum rationem specificam. Similiter actus amoris est sub genere minùs nobili quàm visio externa, quæ cognitio est, sed specificè tamen est nobilior, cum sit spiritualis. Similiter accidens spirituale supernaturale, ut gratia, est genericè imperfectius, quàm substantia materialis; sed est tamen specificè nobilior. Vnde concluditur, posse aliquid inanimatum esse nobilius re animata, quia licet habeat genus ignobilius, nobiliorem tamen habere potest differentiam. Cælum igitur, inquit, licet genericè ignobilius sit quàm ex putri genitum animal,

R. P. de Ruedes curs. Philosoph.

A specificè tamen nobilius esse potest, & nobiliorem habere differentiam. Contra quos tamen,

Ratio est, quia causa principalis debet continere totum effectum secundum gradus omnes in eo producidos; sed cælum, quamuis esset perfectius secundum rationem specificam, quàm animal, non continet tamen gradum vitæ quem habet animal genitum ex putri: ergo non potest illud producere. Quæro enim à qua causa principali sit gradus hic vitæ, quem habet animal; certè ille non est à cælo: ergo cælo non potest tribui tale animal.

Secunda pars, Deum horret dicere causam esse particularem omnium pulicem, & cymicum, quos è putri cernimus erumpere. Ratio est, quia in naturalibus, & ordinariis effectibus, quorum causa obscura est, recurrere non debemus ad Deum; si enim Deus causa esset imperfectorum huiusmodi animalculorum, certè mirum est, quod non multò magis causa sit animalium perfectorum, aut cur nullam in natura causam prouiderit imperfectorum animalium, sed eam curam sibi soli reseruauerit.

Tertia pars veram assignat causam huiusmodi effectuum, quam tamen determinatè assignari posse negat, & est Albertini tom. 1. secundo principio philosophico, q. 1. assertione 3. num. 13. quam plures sequuntur Recentiores; sic autem explicari breuiter, & probari potest. Accidentia, quæ sunt in putri materia, & produciunt ranam v. g. non possunt agere in virtute Dei, aut cæli, aut vllius animalis determinati; generatur enim etiam si nullum sit in mundo tale animal: ergo agunt in virtute naturæ specificæ, cui assimilant effectum; & illa sola dicitur causa, non quatenus abstracta est ab indiuiduis, quia sic est tantum per intellectum; non secundum se totam, ut est à parte rei, quia idem effectus plures haberet causas totales; non secundum certum aliquod, & determinatum indiuiduum, quia non est maior ratio cur hæc rana, quàm altera dicatur causa nouæ huius ranæ productæ, quæ non est minùs similis ranæ A, quàm ranæ B: ergo causa principalis illorum effectuum est natura specificæ secundum aliquod indiuiduum indeterminatum, id est, vel hoc, vel quodlibet aliud; ita tamen ut vnum non dicatur magis causa, quàm aliud. Hoc autem ex solutione difficultatum ampliùs declarabitur. Tantum addo, quod neque Deus, neque cælum, neque alia vlla causa est excogitabilis, quæ causet huiusmodi effectus: ergo illi tribui possunt naturæ specificæ, in cuius solius virtute agent accidentia, quæ agunt sola immediatè, ut statim patebit.

Obiicitur primò vulgare, ac statim obuium argumentum. Effectus determinatus exigit habere causam determinatam; animalia genita ex putri sunt effectus determinati: ergo illa exigunt habere causam determinatam. Confirmatur, quia si rana indeterminata esset causa huius effectus, aliqua rana esset causa: hoc autem dici non potest, quia si percurrantur ranæ omnes possibiles, de qualibet licebit dicere, Non est hæc, neque illa, neque illa: ergo nulla rana est causa principalis, siue illa sit indeterminata, vel determinata.

Resp. distinguendo maiorem. Omnis effectus determinatus exigit causam determinatam immediatè, ac per se influentem, concedo; mediatè tantum influentem, & per suam virtutem, nego. Ratio est, quia cum causa principalis per se ipsam non agat, sed per suam solum virtutem, quæ instrumentum est separatum, sufficit ut instrumentum censeatur agere, quatenus est virtus illius; atqui ut instrumentum dicatur agere, quatenus est virtus illius, non

N 3 non

Secunda obiectio.

Causa proxima horum animalium.

Prima pars.

Secunda pars.

Tertia pars.

Prima obiectio.

non requiritur ut sit determinata numericè; tunc enim instrumentum agit ut virtus causæ, si ei assimilet effectum secundum speciem; sed assimilat ei effectum secundum speciem, etiam si sit indeterminata: ergo agit ut virtus illius etiam si sit indeterminata. Accidentia igitur illa non sunt instrumenta causæ principalis propter determinatam esse in individuo, sed propter determinatam esse secundum speciem, id est respiciunt totam speciem, & indifferentia sunt ad quodlibet individuum talis speciei. Ad confirmationem concedo, quod ex ranis possibilibus nulla est determinatè, cui possit effectus sic attribui, ut non possit attribui alteri; sed potest tamen attribui cuilibet sumptæ indeterminatè, vel illi, vel illi, vel illi.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Nulla causa physica potest agere per se, vel per suam virtutem, nisi existat: sed agens hoc indeterminatum nec existit, quia volo primam ranam produci ex materia putri; sed nec existere potest, quia omne quod existit, est determinatum. Confirmatur, quia si cuilibet ranæ tribui potest rana hæc producta, poterit etiam ipsa esse causa sui ipsius.

Respondeo, esse impossibile, ut id quod non existit, agat immediatè; sed non esse impossibile ut agat mediatè per suam virtutem, quia existit quodammodo in sua illa virtute. Ad confirmationem concedo, effectum hunc posse tribui toti speciei, & cuilibet individuo illius, modò tamen illud excipias quod producit, quia non potest idem esse causa sui ipsius.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Idèd tantum attribuitur rana hæc producta ranæ indeterminatæ, quia instrumentum assimilat illi effectum: sed effectus determinatus magis assimilat ranæ determinatæ: ergo ranæ determinatæ debet tribui effectus, non autem ranæ indeterminatæ. Confirmatur, quia rana determinata, quæ producit, pendet ab aliqua causa principali, non solum quatenus est rana in tali specie, sed etiam quatenus est hæc numero, & determinata: sed quatenus est determinata in individuo, non potest pendere à causa indeterminata, quæ illam non continet: ergo pendet à causa determinata.

Respondeo, effectum productum idèd attribui ranæ indeterminatæ, quia illi assimilat, & non potest tribui alteri; si enim posset tribui alteri, non illi tribueretur, quamvis instrumentum illi effectum assimilet, sicut non potest tribui ranæ determinatæ, cui assimilat, quia non ita illi assimilat ut non assimiletur etiam alteri. Ad confirmationem negatur minor; potest enim rana determinata in individuo pendere à causa indeterminata, quia causa hæc indeterminata cum sit ipsa species secundum aliquod individuum indeterminatum, continet eminenter individua omnia determinata, quæ sunt in tali specie.

SECTIO V.

Propria causalitas causæ efficientis.

Ab actu primo, de quo hæcenus dixi, transco ad secundum, quem communiter appellant *causalitatem*; quia per eam agens à statu potenciali transit ad statum causantis actus. Video autem plurima disputari posse de causalitate causæ huius, quam certum est esse actionem; sed quia identificatur cum motu, plura cum eo habet connexa, de quibus dicam *disp. 7.* nunc dicere satis sit actionis existentiam, & quidditatem; secundò distinctio-

nem eius ab effectu; tertio eius subiectum; quarto unitatem numericam.

S. I.

Existentia & quidditas actionis.

Certum est primò, nullam esse realem entitatem à Deo distinctam, quæ non fiat per veram & propriam actionem; formalitates autem, & omnia entia connotativa, non fieri per actionem ullam ad se propriè terminatam, sed tantum resultare posito proximo fundamento & termino sine ulla sibi propria actione.

Actionis existentia.

Primæ partis ratio est, quia, si res aliqua sit, datur etiam necessarîo ipsum eius fieri, atque aded ex parte agentis datur ipsum facere, quod actio est, & ipsum agere.

Secundæ partis allata ratio est cum egi de relationibus; quia scilicet illud non est producibile per veram actionem distinctam ab actione, quæ sunt fundamentum, & terminus, quod non est aliquid distinctum à fundamento & termino: sed formalitates & connotationes non sunt aliquid distinctum à fundamento & termino: ergo non sunt per actiones sibi proprias, sed tantum resultant posito proximo fundamento & termino: v.g. libertas in actu voluntatis est duntaxat formalitas, quæ in recto dicitur entitatem ipsius actus, in obliquo autem potentiam ipsam indifferentem; quæ formalitas non est aliquid producibile in actu; sed posito actu & potentia indifferente, quæ illum elicit, libertas in eo resultat per eandem realiter actionem, per quam elicitur ipse actus, sed formaliter ab ea distinctam. Vitalitas est formalitas actus vitalis, & est in recto ipsa entitas actus immanentis, in obliquo autem potentia immanenter operans post acquisitum totum statum connaturalem; idèd vitalitas non est aliquid producibile in actu vitali; sed resultat ex modo, quo fit à sua causa.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Quidquid existit cum antea non existeret, necessarîo debet fieri, quia debet ab aliquo recipere suum esse: sed formalitates; v.g. libertas in actu, existit cum antea non existeret: ergo illæ debent necessarîo fieri: sed fieri est actio: ergo illæ formalitates terminant aliquam actionem.

Respondeo distinguendo maiorem. Quidquid existit cum antea non existeret, debet fieri per veram actionem sibi propriam, nego; debet fieri per actionem, vel per resultantiam, concedo: sed omne fieri, est actio, vel resultantia formalitatis, concedo. Fateor ergo formalitatem fieri per veram actionem, sed non per actionem distinctam ab actione, quæ sit proximum eius fundamentum, & eius terminus; & idèd appellatur resultantia, non quod illa non sit actio, sed quia est eadem realiter actio cum ea quæ sunt fundamentum & terminus, quibus positis dicitur resultare formalitas per eandem realiter actionem, sed non per eandem formaliter.

Obiicitur secundò: Si formalitas non fit per actionem, sequitur quod illa non habeat causam; causa enim constituitur per actionem; hoc autem absurdum est, quia homo causa est actus vitalis, actus liberi, actus mali.

Secunda obiectio.

Respondeo formalitates habere aliquam causam, sed non distinctam à causa fundamenti sui proximi, cum non fiant per actionem distinctam. Illud igitur causa est formalitatis, quod est causa proxima fundamenti proximi, à quo formalitas illa resultat.